

Tweede evaluatie Villa Westerweide

April 2025

Conform het vastgestelde Implementatieplan Inloophuis aan de Provincialeweg 220 in Zaandam (zie RIB 7479667, mei 2023) zouden twee evaluaties plaatsvinden. In 2024 heeft de eerste evaluatie plaatsgevonden en de Raad is daarover geïnformeerd (RIB 8229175, februari 2024). Dit document betreft de tweede evaluatie van medio 2025 over de periode januari tot en met december 2024.

[Leeswijzer] Deze evaluatie gaat in op de:

1. opzet,
2. resultaten,
3. conclusie en advies

Opzet

Vraagstelling

Zoals beschreven in het Actieplan Burgermeester in 't Veldpark, dat op 9 november 2021 is aangeboden door het college aan de raad, zou een inloopvoorziening met gebruikersruimte kunnen bijdragen aan de vermindering van (gevoelens van) overlast en onveiligheid in het park.

Voor de realisatie van deze voorziening, is op 9 november 2021 door de raad een motie aangenomen van PvdA, POV en DZ (motie 8 Inloopvoorziening met gebruikersruimte) en zijn gelden vrijgemaakt via een verschuiving van de middelen van het Volkshuisvestingsfonds. De inloopvoorziening wordt tot uiterlijk 31 december 2026 op de Provincialeweg 220 in Zaandam gerealiseerd en is bedoeld voor personen die zich in het Burgemeester in 't Veldpark of elders in Zaanstad ophouden en (deels) voor overlast zorgen (zie RIB 7479667)¹.

In het implementatieplan van de inloopvoorziening is beschreven dat de eerste evaluatie bedoeld is om zicht te krijgen op de doelgroep, het bereik en daadwerkelijk gebruik van de inloopvoorziening. Bij positieve uitkomst vindt opnieuw een evaluatie plaats na twee jaar (dus anderhalf jaar na de eerste evaluatie).

Ook is in het implementatieplan benoemd dat de eerste twee jaar vooral zijn bedoeld om nog beter inzicht te krijgen in de ondersteuningsbehoefte van de doelgroep en om de bijdrage aan de tweeledige doelstelling van de brede inloofunctie te kunnen beoordelen. Namelijk:

1. het terugdringen van de overlast in de openbare ruimte (zoals het park);
2. het beperken van de gezondheidsschade voor de gebruikers.

Op basis van de ervaringen en resultaten na twee jaar, kunnen de functies van de inloopvoorziening eventueel worden bijgesteld.

Deze tweede evaluatie zal worden stil gestaan bij de ontwikkelingen en de functie, dan wel effect, van de inloopvoorziening.

Methodiek

Deze evaluatie is uitgevoerd door de gemeente Zaanstad (kennisspecialist Zorg & Veiligheid van de afdeling Kennis), met inbreng van de verschillende betrokken organisaties, waaronder:

- De Regenboog Groep.
 - o Vanuit gesprekken met- en de (bezoekers)registraties, locatieraad en het klanttevredenheidsonderzoek (KTO) dat is ingevuld door 16 bezoekers.
- Gemeente (Afdeling Straattoezicht, Vangnet, OOV, Wijkmanager)
- Politie
- GGD (MABZ, Wijk-GGD)
- het Leger des Heils (Veldwerk Streetlevel)

¹ Let op: dit betekent dat n.a.v. de raadsvergadering de doelgroep van de inloopvoorziening breder is geworden dan eerder in het Actieplan was beschreven.

Onderwerpen evaluatie

De organisaties zijn bevraagd op de volgende onderwerpen:

Eerste evaluatie (na half jaar)

- Aantal bezoekers dat gebruik maakt van de inloopvoorziening
- Verdeling bezoekers over de week (piekmomenten)
- Achtergrond bezoekers (problematiek, oorspronkelijke (overlast)locatie)
- Waardering/ervaringen bezoekers (over programma Inloophuis, contact met De Regenboog Groep en partners e.d.)
- Waardering/ervaringen omwonenden van de inloopvoorziening en het Burgemeester in 't Veldpark (m.n. of zij zich gehoord voelen)
- Samenwerking tussen partners persoonsgerichte aanpak (waardering en verbeterpunten)
- Samenwerking met politie en boa's (waardering en verbeterpunten)
- Aantal overlastmeldingen in/rond de inloopvoorziening
- Ervaren veiligheid medewerkers (veilige publieke taak)

Tweede evaluatie (na 2 jaar)

Idem eerste evaluatie, aangevuld met:

- Ervaren overlast en onveiligheid in Burg. In 't Veldpark en omgeving villa
- Geregistreeerde overlast/criminaliteit in Burg. In 't Veldpark en omgeving villa
- Gedrag(sverandering) bij bezoekers villa
- Soort en mate van middelengebruik in villa (alcohol en/of (soft)drugs)
- Effect van de voorziening op het middelengebruik (harm reduction / veilig gebruik)
- Noodzaak van instandhouden gebruikersruimte
- Wederzijds begrip omwonenden - bezoekers

De input die door de organisaties is teruggegeven, is vervolgens verwerkt in de volgende kopjes²:

- De cijfers (bezoekersaantallen, piekmomenten, omwonenden en overlast)
- Toename Oost-Europese dakloze bezoekers in de inloopvoorziening
- De noodzaak van de gebruikersruimte van de inloopvoorziening
- Groei in gezondheid, verantwoordelijkheid, veiligheid en aanvaarden van hulp/herstel³
- Positieve waardering en verbeterpunten van de inloopvoorziening door de bezoekers
- Geen overlast rondom de inloopvoorziening
- De overlast op locaties Rozenhof en Burgemeester in 't Veldpark, de verbinding met de inloopvoorziening en de samenwerking met de Zorg
- Samenwerking tussen partners loopt goed en er liggen kansen tot verbetering.

² Belangrijk om te benoemen, is dat omwille van de inhoud en omvang van deze evaluatie, de redelijk statische factoren, zoals achtergrond bezoekers, type drugs, veiligheidsmaatregelen niet opnieuw benoemd worden in deze evaluatie, maar terug te vinden zijn in de eerste evaluatie.

³ het effect van de inloopvoorziening op de doelgroep

Resultaten

1. De cijfers (bezoekersaantallen, piekmomenten, omwonenden en overlast)

	Aantal bezoekers
171	Verschillende bezoekers in 2024
38	Unieke bezoekers gemiddeld per week in
93	Nieuwe intakes in 2024
20	Bezoekers gemiddeld per dag (redelijk vast aantal)
33	Verschillende bezoekers in de gebruikersruimte in de periode vanaf de start in 2023 tot heden.
33	Actieve bezoekers van de gebruikersruimte op dit moment
5-10	Actieve bezoekers die dagelijks gebruik maken van de gebruikersruimte
	Verdeling bezoekers over de week (piekmomenten)
Etenstijd	Rond etenstijd komen meer bezoekers voor een warme maaltijd en een douche
Spreekuur	Op donderdag komt het Leger des Heils en de GGD voor het spreekuur, dan komen de nieuwe bezoekers langs.
Surinaamse Band	Op vrijdag en zaterdag oefent de Surinaamse band met aanhang in de muziekgarage, dat gemiddeld 10 extra bezoekers aantrekt naar het inloophuis.
	Omwonenden
4	Buurtbewoners hebben zich aangemeld als vrijwilliger bij het inloophuis sinds de opening in 2023.
	Overlast
-	Geen noemenswaardige meldingen bij Politie en Straattoezicht met betrekking tot de omgeving van de inloopvoorziening in 2024.
19	Meldingen met betrekking tot overlast in Burgermeester van 't Veld park in 2024 bij Straattoezicht. Dit waren er 48 (-19) in 2023.
7	Meldingen met betrekking tot overlast in Burgermeester van 't Veldpark in 2024 bij Politie. Dit waren er 4 (+3) in 2023.

NB Toelichting cijfers

Let op dat de overlastcijfers niet in causaal verband kunnen worden gelezen als effect van de inloopvoorziening. De voorziening is onderdeel van grotere, integrale aanpak (Actieplan Burgemeester in 't Veldpark). In punt 6, 7 en de conclusie wordt nog dieper ingegaan op de link tussen de doelgroep van de inloopvoorziening en de overlast.

2. Toename Oost-Europese dakloze bezoekers in de inloopvoorziening

- Er wordt een toename gezien van daklozen uit Oost-Europese landen (met name Polen, maar ook Hongarije en Roemenië). De reden daarvan is nog onbekend en op dit moment wordt bekeken wat de samenhang is met de aanpak EU-arbeidsmigranten en het Pact Zaandam-Oost. Om hen te helpen is er een Poolse maatschappelijk werker in het inloophuis werkzaam (vanuit subsidie van het Rijk), die helpt met eventuele repatriëring naar het land van herkomst.

3. De noodzaak van de gebruikersruimte van de inloopvoorziening

- Een groot deel van de bezoekers kampt met een alcohol- en/of drugsverslaving.
 - Alcohol en wiet wordt in de villa gedoogd.
 - Harddrugs gebruik, zoals roken van base coke en heroïne en snuiven van amfetamine en cocaïne, vindt alleen plaats in de (separate) gebruikersruimte.
- Deze bezoekers hebben allemaal weinig perspectief op eigen woonruimte/ een eigen plek door lange wachtlijsten, contra-indicaties en woningtekort. Het middelengebruik is soms een reden om niet in aanmerking te komen voor een ruimte of opvangplek.
- Voor een verslavingsbehandeling is huisvesting vaak een pre, waardoor de dakloze gebruikers niet altijd in aanmerking komen voor een behandeling.
- Het huidige systeem rondom huisvesting en middelengebruik zorgt voor een vicieuze cirkel waarin dakloze gebruikers, dakloze gebruikers blijven. De inloopvoorziening met de gebruikersruimte zorgt er voor dat dit niet meer op straat gebeurt, maar op een plek waar gelet wordt op veiligheid, hygiëne en voorkomen van overlast.

4. Groei in gezondheid, verantwoordelijkheid, veiligheid en aanvaarden van hulp/herstel

- Een deel van de bezoekers is gemotiveerd om gezonder te eten en te trainen door de aanschaf van fitnessapparaten in de garage van het inloophuis. Dit versterkt ook hun zelfvertrouwen en bewustzijn. Deze bezoekers stimuleren en ondersteunen ook andere bezoekers om te trainen.
- De rol van de bezoekersraad zorgt voor een groei in verantwoordelijkheid van de bezoekers. Bezoekers krijgen de kans om mee te beslissen over de gang van zaken in het inloophuis. Dit geeft hen niet alleen een gevoel van invloed, maar ook trots. Ze zien het inloophuis niet langer alleen als een plek om te verblijven, maar als een ruimte waar ze actief aan bijdragen en waar ze zich verantwoordelijk voor voelen.
- De Regenboog constateert dat, door een rustige en veilige omgeving te bieden, er meer bezoekers een stap (kleine stapjes) zetten tot het aanvaarden van hulp. Meerdere bezoekers die voorheen onder de radar bleven, worden nu bereikt.
- De dagbesteding zorgt voor verantwoordelijkheid, structuur en behalen van dagelijkse doelen. Dit geeft bezoekers mate van zelfstandigheid en routine, wat hen helpt in het herstelproces.

5. Positieve waardering en verbeterpunten van de inloopvoorziening door de bezoekers

Positief

- Van de 16 bezoekers die het klanttevredenheidsonderzoek hebben ingevuld gaven de meeste bezoekers het inloophuis een cijfer tussen de 8 en 10.
- Bezoekers geven aan:
 - Beter voor zichzelf te zorgen
 - Minder eenzaam te zijn
 - Hun dag nuttiger te besteden

Verbeterpunten

- Bezoekers geven aan:
 - De openingstijden te verruimen. Bezoekers geven namelijk aan dat zij 24/7 dakloos zijn en niet slechts 5 dagen per week.
 - Strakker te handhaven op in- en uitloop van bezoekers van de gebruikersruimte.

NB: Er wordt momenteel onderzocht of de inloopvoorziening met één of twee dagen kan worden verruimd. Tot die tijd blijven de openingsdagen dinsdag t/m zaterdag.

De Regenboog heeft aangegeven de feedback over de handhaving van de gebruikersruimte op te pakken.

6. Geen overlast rondom de inloopvoorziening

- Zowel de Regenboog als de wijkmanager van de gemeente hebben geen overlastmeldingen gekregen. De politie en de afdeling Straattoezicht beamen dit en geven aan geen noemenswaardige meldingen te hebben ontvangen met betrekking tot overlast rondom het inloophuis. De Regenboog geeft aan alleen maar positieve berichten te hebben ontvangen uit de buurt. Er zijn omwonenden die kleding hebben gedoneerd, vrijwilligerswerk doen en weer anderen hebben een rondleiding gekregen door het pand.

7. De overlast op locaties Rozenhof en Burgemeester in 't Veldpark, de verbinding met de inloopvoorziening en de samenwerking met Zorg

- Bewoners rondom het Burgemeester in 't Veldpark geven aan dat de overlast in de jaren is verminderd en/of overlastminder wordt ervaren. Volgens hen komt het doordat de groep zich heeft verplaatst naar de molenstenen in plaats van bij het podium. Er wordt nog wel veel gedeald en rotzooi achtergelaten. De aanpak van de afdeling Straattoezicht wordt zeer gewaardeerd. Handhavers gaan dagelijks naar het Veldpark met een focus op de 22 uur rust tijd, en zetten een groot licht aan op de plek waar veel gehangen wordt. Desondanks zijn er bewoners, die zich nog niet veilig genoeg voelen om 's avonds in het park te komen.
- Er kan niet worden gesteld dat het inloophuis voor vermindering van overlast zorgt bij de locaties Rozenhof en het Burgemeester in 't Veldpark, maar er wordt in ieder geval wel een verbinding geconstateerd tussen het inloophuis en de doelgroep die zich bevindt bij deze locaties. De Regenboog gaat wekelijks mee met de bus van Streetlevel naar overlastlocaties Rozenhof en 't Veldpark en komt de bezoekers van het inloophuis daar ook tegen. Echter, de 'harde kern' van de doelgroep uit het Rozenhof en 't Veldpark komt nog niet als bezoeker bij het inloophuis.

- De samenwerking tussen de Regenboog, Leger des Heils en de Wijk GGD zorgt er wél voor dat degenen die voor overlast zorgen op de locaties Rozenhof en 't Veldpark beter in zicht zijn van de hulpverleners, waardoor er gericht hulp kan worden ingezet. Meer over samenwerking volgt in het kopje hieronder.

8. Samenwerking tussen partners loopt goed en er liggen kansen tot verbetering

Op dit moment zijn er de volgende samenwerkingen:

- Regenboog met het LdH (Streetlevel) en de wijk GGD'er van de GGD/MABZ voor het inloopsprekkuur
- Regenboog met het LdH (Streetlevel), outreachende inzet op verschillende plekken in de gemeente, met focus op Veldpark, Rozenhof en Oostkade.
- Het LdH kan toegang verlenen tot de maatschappelijke opvang dmv intake. Wanneer er geen opvangcapaciteit is, zal degene op de wachtlijst geplaatst worden.
- Regenboog met Poolse maatschappelijk werker
- Politie met Straattoezicht (boa's)
- Uitvoeringsoverleg met Straattoezicht (boa's), Politie (wijkagent), zorgpartners (GGD, LdH en Regenboog) en diverse afdelingen van de gemeente.

Positief:

- Door het schakelen vanuit de verschillende disciplines kunnen bezoekers sneller worden geholpen en ontstaat er een beter (over)zicht op de doelgroep.

Kansen:

- Aansluiting vanuit Brijder (verslavingszorg) en/of huisartsenzorg bij het uitvoeringsoverleg zou een aanvulling zijn op de samenwerking.
- Inloopsprekkuur van sociaal wijkteam in het inloophuis. Daklozen moeten zich melden bij het sociaal wijkteam, maar door het ontbreken van woonadres is onduidelijk welk wijkteam betrokken kan of moet worden en is de drempel om ergens heen te gaan hoog. Een inloopsprekkuur in huis werkt drempelverlagend en zorgt ervoor dat bezoekers de hulp bereiken.
- Op dit moment vinden er verkennende gesprekken plaats tussen Leger des Heils, de Regenboog Groep en gemeente over eventuele nachtopvang in eigen beheer. Dit is nog niet concreet en moet nog nader worden uitgewerkt.

Conclusie en advies

Conclusie

De inloopvoorziening Villa Westerweide neemt een unieke positie in de gemeente Zaanstad. De samenwerking rondom deze voorziening zorgt voor een verbeterde aanpak van overlastgevende volwassenen in Zaanstad (met focus op drie locaties).

Het doel van de eerste twee jaren van de inloopvoorziening was zicht krijgen op de doelgroep, het bereik van de inloopvoorziening, de ondersteuningsbehoefte, het beperken van de gezondheidsschade van de gebruikers en verminderen van (gevoelens van) overlast.

De inloopvoorziening is gericht op een bredere doelgroep van overlastgevende volwassenen dan in eerder in het Actieplan Burgermeester In't Veldpark was beschreven (zie ook paragraaf 1 Opzet). De doelgroep die op dit moment gebruik maakt van de voorziening staat enigszins open voor contact en ondersteuning. Binnen de groep overlastgevende volwassenen, die nog niet gebruikmaken van de inloopvoorziening, heb je dan nog grofweg twee andere groepen. Dit zijn de gebruikers die zorgmijndend zijn en 'alleen maar willen gebruiken' en de verslaafden met 'dealgedrag'. Een deel van deze twee subgroepen vormt daarmee de 'harde kern' van de overlast. Door de samenwerking met Leger des Heils en de Wijk GGD is er beter zicht gekregen op de doelgroep en welke ondersteuningsbehoefte daarin is. Op die manier kan er ook beter maatwerk worden geleverd aan de verschillende bezoekers. Op dit moment bereikt de inloopvoorziening dus nog niet de 'harde kern' maar heeft zij al wel beter zicht daarop gekregen. Dus er is geen sprake van een nieuwe doelgroep van de inloopvoorziening, maar het klopt wel dat het de initiële doelgroep vanuit het actieplan minimaal gebruik lijkt te maken van de inloopvoorziening. Daarmee kan niet worden gesteld, dat zij nog steeds voor dezelfde overlast blijven zorgen. Dit hangt namelijk ook af van de andere interventies vanuit het Actieplan Burgermeester In't Veldpark, die niet in deze evaluatie worden meegenomen.

Hoewel er in de Inloopvoorziening ruimte is voor 50 bezoekers per dag, wordt er nu gebruik gemaakt van ongeveer 20-25 bezoekers per dag. Op dit moment is het huidige aantal bezoekers per dag geen belemmering voor de bezoekers en wordt er vooral groei in de gedragsontwikkeling van de bezoekers geconstateerd en het feit dat ze elkaar zelfs stimuleren in herstel (zie punt 4 van Resultaten). Het is onduidelijk welke invloed de 'drukte' kan hebben op het maatwerk dat wordt geleverd per persoon en wat er zou gebeuren als deze ruimte wel door 50 bezoekers per dag wordt bezocht.

Er is een duidelijk werkzaam element in de gebruikersruimte van de voorziening. Deze ruimte is in geen andere opvang of bij een maatschappelijke dienstverlening beschikbaar. Het alternatief is drugsgebruik op straat, dat voor overlast zorgt en ook minder veilig is voor de gebruikers (brengt veiligheidsrisico's met zich mee wat gevolgen kunnen hebben voor psychische en fysieke gezondheid en daarmee mogelijke kosten voor de samenleving). Dit draagt ook bij aan het vooraf gestelde doel om de gezondheidsschade voor gebruikers te verminderen. In de gebruikersruimte wordt nadrukkelijk gelet op veiligheid en hygiëne.

Het aantal overlastmeldingen bij straattoezicht met betrekking tot Burgermeester In't Veldpark is met 50% verminderd in 2024 ten opzichte van 2023. Er kan geen causaal verband worden gelegd, maar desondanks wel een noemenswaardige positieve verandering.

Buiten het feit dat de gebruikers dus minder op straat gebruiken en daardoor minder overlast veroorzaken, is er wel een toename in meldingen bij de politie. Deze meldingen gaan met name over dealers, de subdoelgroep waar de inloopvoorziening niet geschikt voor is. Vanuit afdeling Openbare Orde en Veiligheid wordt er gewerkt aan de aanpak van deze meldingen. Aanvullend wordt er op dit moment gekeken naar een fysieke aanpak van de openbare ruimte in het Veldpark (dat ook onderdeel is van het Actieplan Burgemeester In 't Veldpark en geen onderdeel van deze evaluatie).

Omwonenden geven wel aan minder overlast dan eerder te ervaren. Hoewel er ook wordt aangegeven dat de problematiek zich heeft verplaatst. De zichtbaarheid en activiteiten vanuit handhaving worden gewaardeerd.

Advies

Gezien het gebruik van de inloopvoorziening, de vermindering van de (ervaren) overlast, de waardering vanuit de bezoekers en evaluatie van de professionals en omwonenden is het advies om de mogelijkheden te bekijken voor continuering van de voorziening ná 2026.

Er zijn geen financiële middelen om de voorziening na 2026 te continueren. Daarom is het belangrijk om in het licht van deze evaluatie en het agenda-initiatief te toetsen of er alternatieven en/of andere mogelijkheden zijn om andere voorzieningen voor de inwoners van Zaanstad incl. de voorzieningen voor de dak- en thuislozen en de Huiskamers meer te benutten. Specifiek moet er worden gekeken naar de noodzaak van de gebruikersruimte, een van de werkzame elementen van deze voorziening, die uniek is voor gemeente Zaanstad.

Meer inhoudelijk is het belangrijk dat er in de periode tot en met december 2026 wordt gekeken naar de verbinding tussen de inloopvoorziening en de overlast op locaties, zoals het Rozenhof en het Burgemeester in 't Veldpark. Hoewel de inloopvoorziening effect heeft, bereikt het nog onvoldoende de overlastgevers op genoemde locaties. Er wordt geadviseerd om samen met de politie, handhaving en de andere betrokken partners te bekijken hoe 'de harde kern' nog meer gestimuleerd kan worden om de inloopvoorziening te bezoeken. Op dit moment wordt dat als de meest kansrijke interventie ingeschat, als we de situatie vergelijken met vergelijkbare overlastsituaties. Hierbij moet ook worden gekeken naar de recente ontwikkelingen met betrekking tot de APV. Deze geleerde lessen kunnen in alle aanpakken dan worden meegenomen.